

УДК 1(091)(450)

Г. В. Коротіч

доцент кафедри філософських наук та історії України
ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»,
кандидат філософських наук, доцент

РОЗУМІННЯ Н. АББАНЬЯНО СУТНОСТІ ФІЛОСОФІЇ ТА ЇЇ ГОЛОВНИХ ЗАВДАНЬ

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Творчість відомого італійського філософа Н. Аббаньяно (1901-1990) викликає інтерес не тільки тому, що в ній запропоновано третій (після релігійного та атеїстичного) варіант екзистенціалізму, який автор назвав «позитивним». Це також приклад практичної філософії, відповідь на актуальні питання щодо її соціальної ролі та ролі у житті окремої людини. Ця відповідь є вагомим аргументом проти скептичного ставлення до мудрості та навіть просто до розуму як до того, що не відповідає поширеним уявленням людей про умови їхнього щасливого життя. У свідомості багатьох до таких умов, крім здоров'я, належать гроші, причетність до влади, керівна посада, здоровий глузд. А от філософствування уявляється від усього цього далеким і тому зайвим, а ще створює додатковий клопіт, бо має справу з проблемами, і замість того, щоб якось спрощувати складнощі життя, філософи ніби навмисно «створюють» нові у вигляді сформульованих проблем і різних там протиріч... Тому, яка з неї користь для людини і суспільства? На жаль, такий погляд на філософію є у нашому суспільстві достатньо розповсюдженим і є наслідком як мінімум незбалансованої (можна сказати — викривленої) системи цінностей. У свою чергу, наслідком цього є кризова соціокультурна ситуація. Через це, питання з'ясування сутності філософії та її соціальних завдань і сьогодні є актуальним, особливо з огляду на її світоглядну, аксіологічну, методологічну та інші функції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з даної теми, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Досліджень, в яких би аналізувалася творчість Н. Аббаньяно, не так вже й багато. Окремо слід виділити статті О. Л. Зорина [1; 2], роботи О. О. Бєслюбняк [3] та С. Л. Шевченка [4]. О. Л. Зорин, зосередившись на основних положеннях позитивного екзистенціалізму італійського філософа, стисло охарактеризував відмінність його поглядів від поглядів інших представників напряму «екзистенціалізм» [1]. О. Л. Зорин також надав своє бачення розуміння Н. Аббаньяно природи людини та пояснив точку зору мислителя на погляди деяких філософів [2]. О. О. Бєслюбняк здійснила цікавий та ґрунтовний порівняльний аналіз концепції «існування» у Н. Аббаньяно та Ж.-П. Сартра [3]. У С. Л. Шевченка ми знаходимо загальну характеристику концепції «позитивного» екзистенціалізму та докладний аналіз сутності поняття «екзистенція» у роботах мислителя [4]. І. С. Яцик досліджує розуміння філософом поняття «ситуація» [5]. В цілому ж можна стверджувати, що творчість Н. Аббаньяно є ще недостатньо вивченою. Метою даної статті є дослідити розуміння італійським вченим сутності філософії та її головних завдань. Це

було б цікаво як з історико-філософської точки зору, так і з урахуванням дискусії щодо ролі філософії у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Н. Аббаньяно не одноразово підкреслював, що кожна людина повинна мати можливість філософствувати [6, с. 21, 25, 27]. Це не означає твердження, що філософствувати насправді може будь-хто. Не означає хоча б тому, що існує проблема обрання методології цього процесу (Аббаньяно називає це «технікою мислення»), а також розвитку і використання філософських категорій. Італійський мислитель розмірковує про філософію, знаходячись в опозиції до позитивізму, феноменології та ідеалізму, або, як він каже, до романтизму. Філософія, як він наголошує, не є тільки особливою дисципліною або результатом праці вузького кола вчених, які створюють доктрини. Вона не є тотальною наукою. Як стверджує Аббаньяно, філософія — «не теоретичне дослідження буття, по відношенню до якого само це дослідження виявлялося б байдужим та з якого воно випадало б» [6, с. 117]. Він прагнув створити таку філософію, яка була б настільки близькою до життя, що систематично вбирала у себе всі його елементи енергії та дії, і настільки близькою до думки, що повністю гарантувала б її логічну ясність [6, с. 33-34]. Це було б не просто вдалим поєднанням теорії з практикою. Цікаво, що італійський мислитель у своїй творчості використовував метод реконструкції особистості філософа (для історико-філософського аналізу). Філософські вчення минулого він вважав, переважно, засобами філософствування — великою допомогою у формуванні понять, створенні текстів. Зміни у соціокультурних обставинах та особливості світогляду філософа впливають на «вічну» філософську проблематику — на формулювання категорій, питань, проблем, а також на спосіб їхнього вирішення. Н. Аббаньяно достатньо часто звертається до ідей філософів минулого, наприклад, до фундаментальних принципів моралі в їхніх працях, до понять «свобода», «людина», «цінності», «буття», «існування». Справжня філософія обирає, вирішує, прагне, тобто це є справжнє життя і прагнення бути собою (у сенсі бути власне філософією і людиною, яка через філософствування знаходить себе). Справжній акт філософствування — це акт усвідомлення обмеженості та вузькості філософської системи і вихід за її межі у з'ясуванні всезагального сенсу життя [6, с. 91]. Однак, філософія — це також пошук, що його веде індивід відносно притаманного йому буття і який водночас є рішенням відносно цього буття. Вирішуючи складну проблему визначення філософії, Аббаньяно зазначає, що остання — не об'єктивна і не суб'єктивна, більш того, вона є проблемою для самої себе. Як зауважує мислитель, філософія — це проблематичне знання, яке характеризує і виражає положення та

спосіб існування скінченної істоти [6, с. 309]. Можна додати — істоти, яка має суперечливу природу. До того ж, як неодноразово підкреслює філософ, полемізуючи з позитивізмом, філософію не можна прирівняти до наукового, незацікавленого пізнання, адже людина (та само скінченна істота, про яку йшлося вище) не може бути незацікавленим споглядачем самої себе. Аббаньяно цілком справедливо вказує на те, що філософствування — це внутрішнє структурне формування власне людського існування [6, с. 113]. Це акт розуміння, в якому людина постає як проблема для самої себе. При цьому філософ — це така людина, яка усвідомлює цю проблематичність і пропонує деякі фундаментальні роз'яснення щодо людини та світу. Однак у роботах Аббаньяно філософствування втрачає узагальнений і абстрактний характер. До того ж індивідуальне і суспільне життя вимагає від філософа мати певну позицію щодо соціокультурної ситуації. Можна цілком погодитись із думкою мислителя, що філософія — це пошук людиною мудрості, яка надає життю цілісності, неповторності, свободи. Вона не повинна бути повчанням, нав'язуванням певної відповіді як остаточної істини. Як ми знаємо, це означатиме для філософії смерть. Творчість Аббаньяно є підтвердженням ще однієї справедливої думки: життя філософа повинно відповідати його філософським міркуванням.

Головне завдання філософії, з точки зору Аббаньяно, це, все ж таки, аналіз проблем, пов'язаних із буттям життям конкретної людини. Не людини взагалі, а людини, яка знаходиться у певній ситуації, у певних можливостях, пов'язаних із цією ситуацією. Мислитель зауважує, що філософія прагне прояснити, захистити і гарантувати певну, вільно обрану, позицію людини по відношенню до себе самої, до інших і до світу взагалі [6, с. 22]. Разом з тим, це означає усвідомлення відповідальності за цей вибір. Це спроба віднайти власний образ життя. Аббаньяно вважає, що філософствування є для людини необхідним. Це означає сміливо йти назустріч власній долі та ясно усвідомлювати проблеми, які витікають із власних відношень із собою та іншими [6, с. 89]. Це — дуже важливе і справедливе твердження, адже за допомогою філософії людина починає усвідомлювати власну природу як проблему, що передбачає її вирішення, вибір, починає краще розуміти не тільки себе, але також інших. За допомогою філософії людина знаходить себе, і це є концентрованим виразом особливого значення філософії для людини і суспільства. Філософське міркування повинно народжуватися як усвідомлена, вільна відповідь на конкретні питання буття людини: проблема пошуків мети конкретного людського існування, щастя, долі, інтересів тощо, проблема відповідальності за це, проблема взаємодії людини з іншими формами буття. Італійський філософ неодноразово повертається до слушної думки, що людина за власною природою є проблемою, є невизначеністю, її буття є пов'язаним із постійним ризиком, і це багато у чому є викликаним її скінченністю. Людину не можна досліджувати як об'єкт, просто споглядаючи. Важливо, що для Аббаньяно людина — це не абстрактна категорія, а конкретний неповторний індивід, який не є замкненим у собі, а постійно взаємодіє зі світом (із іншими, з речами, з Богом), не розчиняючись в ньому (наприклад, у спільноті або у

Вищій Реальності). Ці взаємовідносини впливають на формування різноманітних потреб людини, створюють обставини її життя (як висловився колись Х. Ортега-і-Гасет, я — це я та мої обставини). Однак це не означає жорсткої детермінації, буття людини — це можливість. Доля людини не в повній мірі визначається світоустроєм. Людина, зазвичай, прагне завершеності, усталеності, задоволення, однак нічого усталеного та остаточно не знаходить, знаходить зміни, бачить необхідність оновлення. Як пише Аббаньяно та інші екзистенціалісти, людина є закинута у події світу, вона залежить від фортуни, випадку, волі інших, від речей, у яких вона має потребу. Однак при цьому людина повинна бути внутрішньо вільною, вона не повинна чекати на повороти долі, а впливати на свою ситуацію. Бути вільним означає залишатися вірним собі. А втеча від світу — це втеча людини від самої себе [6, с. 237]. І підкорення світу також не є справжньою формою екзистенційної трансценденції по відношенню до нього.

Актуальним є те, що філософія Аббаньяно наголошує на самоцінності індивіда, світу та спільноти; завдання людини — реалізувати власне призначення в світі та у суспільстві. Екзистенційна залученість веде людину до міцного укорінення в світі та до власної самореалізації [6, с. 44]. Людина має межі існування, є смертною істотою, тому дуже важливим є її вільний життєвий вибір і відповідальність за нього. Однак, як слушно стверджує мислитель, самореалізація індивіда є можливою лише за умови виходу за власні межі, за межі власної відособленості, тобто за умови виходу до світу і до інших [6, с. 45]. До того ж, щоб бути собою, людина потребує зовнішньої допомоги. Загубленість для інших веде за собою втраченість для самої себе і навпаки (мається на увазі не тільки смерть). Соліпсизм, егоцентризм, егоїзм — несправжні форми коекзистенції, які роблять несправжньою екзистенцію «я», — справедливо підкреслює Аббаньяно. На жаль, сучасні соціокультурні реалії доводять істинність такого твердження. Для того, щоби знайти своє істинне місце у соціумі, людині потрібен не тільки самоаналіз, вона повинна з'ясувати свій багатоаспектний і невизначений остаточно (в сенсі такий, що змінюється) зв'язок з іншими, зв'язок своєї власної окремо взятої долі із долею спільноти, до якої людина належить. Ізоляція знищує «я». Індивід (у тому числі філософ) існує лише трансцендуючи себе назовні. Людина є вільною тільки серед інших людей та з іншими людьми за умови, що її відношення з ними можливі саме на основі, яку вона обрала і відносно якої вона ухвалила рішення сама [6, с. 328]. Такі думки Н. Аббаньяно є суголосними думкам В. Франкла, який вважав, що людина стає людиною саме тоді, коли як духовна істота виходить за межі свого тілесного та душевного буття, спрямовуючи себе назовні [7, с. 111]. При цьому людське буття не є повністю обумовленим зовнішніми обставинами: ці обставини впливають, наприклад, обмежуючи індивідуальну свободу, але багато що залежить від світогляду конкретної людини, від наявності у ній особистісного начала. Франкл, так само як і Аббаньяно, наголошував на скінченності та унікальності людського буття, усвідомлення чого викликає усвідомлення власної відповідальності як за себе, так і за інших. Він підкреслював, що духовність, свобода

та відповідальність є трьома взаємопов'язаними екзистенціалами людського існування [7, с. 93].

Важливим є зауваження італійського мислителя щодо того, що у процесі філософствування ми як раз і виходимо за власні межі. Ми можемо реалізовувати себе, тільки укорінюючись в універсальності, існуючи з іншими, які також укорінені в універсальності [6, с. 113]. Філософія у свій спосіб, за допомогою власних засобів допомагає нам зрозуміти себе та інших. Ми хочемо зрозуміти самих себе, оскільки бажаємо зрозуміти іншого і хочемо бути зрозумілими іншими. І ми розуміємо інших лише у тій мірі, в якій ми розуміємо самих себе. Філософ, який сам є вільною людиною, прагне до вільного діалогу з іншими вільними людьми, його завдання — гарантувати таку свободу. Філософія повинна бути виявом духу свободи, гарантією і результатом індивідуальної свободи, існування різних позицій і сенсів. Вона спирається на можливість оновлення, тобто можливість позбутися сталих і традиційних підходів і поглядів. Вільним є не будь-який вибір, а лише той, який включає в себе гарантію власної можливості [6, с. 328].

Аббаньяно слушно підкреслював, що філософія не може брати на себе завдання заколисувати людину ілюзіями та втішати хибними перспективами. Це було б, насамперед, аморально. Людина, потребує допомоги, не може опертися ні ззовні, ні внутрішньо на щось усталене та остаточне, вона повинна постійно працювати та боротися, вирішувати та обирати на свій страх і ризик, під власну відповідальність [6, с. 318]. Як пише мислитель, не було б ніякої користі від найсуворіших дослідів і трагедій, якби вони не вчили чомусь людей, а філософія допомагає одержати такий досвід, і це дозволяє набагато глибше зрозуміти людину.

Коли читаєш роботи Н. Аббаньяно, неодноразово відмічаєш спорідненість деяких його міркувань міркуванням Льва Шестова, особливо тих, які стосуються відсутності під ногами людини твердого ґрунту і відповідних завдань філософії. Як і Аббаньяно, Шестов ніколи не прагнув викласти власні філософські роздуми у вигляді системи. Як і Аббаньяно, Шестов зауважував, що звичайна людина з буденною свідомістю чекає від пізнання міцних, незмінних, ясних і прозорих істин та добре второваних шляхів їх відкриття, а також душевного спокою і гармонії. Така людина зазвичай уникає «надто великої» мудрості. Сучасний розум прагне спрощення (багато хто з європейських філософів та письменників XX століття писав про таке). Замість цього Л. Шестов пропонував тим, хто наважиться мислити, відчувати і вірити разом з ним, постійний рух, неспокій, вічний пошук без усяких гарантій знайти чітку остаточну і однозначну відповідь. З його точки зору, головне завдання філософа полягає у тому, щоб активно скеровувати розвиток людини, за допомогою гострих тем і незвичних думок робити її учасницею дискусій. Це може мати результатом розвиток в людині бажання не копіювати, а творити. Шестов вважав, що філософія повинна досліджувати, насамперед, особистість філософа, через що і треба будувати процес вивчення філософії. Можна зауважити, що такий «особистісний» підхід є сьогодні дуже ефективним, якщо ми хочемо зацікавити молоду людину філософією. Подібно до Н. Аббаньяно, Л. Шестов пише про прагнення філософії вирішувати

проблеми до знаходження відповідей (Шестов жорстко називає їх «очевидними» та «твердими», хоча вони різними бувають), і, водночас, критично ставитися до результатів філософствування. Проблема народжує проблему. Проблематичність філософствування підкреслювали обидва мислителі, через свої роботи критикуючи догматизм, абсолютизацію філософами (і не тільки ними) власних поглядів та їхню нетерпимість до інших точок зору, прагнення нав'язати власні думки. До речі, у В. Франкла можна прочитати про те, що власне людське буття починається лише там, де закінчується будь-яка усталеність, однозначна та остаточно визначеність, де є наявною особистісна позиція, індивідуальне ставлення до певної ситуації [7, с. 109]. Слід зауважити, що сьогодні існує особлива небезпека не стільки догматизму, скільки релятивізму, на який може перетворитися плюралізм. Велике завдання філософії — допомогти людям навчитися жити у дуже напружених соціокультурних умовах, які постійно змінюються. Майже такими само словами пише про завдання філософії Н. Аббаньяно, наголошуючи, що філософія повинна пробуджувати людину, залучати, скеровувати її на працю і боротьбу, пояснюючи, що це дає людині. І сама філософія постійно супроводжується сумнівами, проблемами, які народжуються в процесі вирішення інших проблем. Проблематичне знання — це можливе знання, яке включає в себе можливість незнання [6, с. 308]. Філософа-провісника і глашатая нескінченного, який говорить від імені нескінченного з іншими людьми, вважаючи їх за включених в свою філософію, «слід замінити скромнішою і кориснішою фігурою філософа, який говорить як людина з іншими людьми, намагаючись передбачити, для них і з ними, шляхи, перешкоди і небезпеки спільної долі» [6, с. 386]. Аббаньяно слушно зауважує, що філософія може прагнути «обезсмертити» власні положення і полемічні позиції, маючи на меті через них виявити певні фази або періоди розвитку людського досвіду. Такий узагальнений досвід міг би стати в нагоді майбутнім поколінням.

Н. Аббаньяно не поділяє песимізм, який є часто властивим як буденному світогляду, так і окремим філософським міркуванням, не заперечуючи, однак, що для такого песимізму існують соціокультурні підстави. Загальний прогрес у сфері економічного розвитку, наявні позитивні зміни в політичній і соціальній сфері, досягнення духовної культури так і не зробили більшість населення Землі щасливими людьми. І навіть ті, хто може дозволити собі користуватися благами духовної й матеріальної культури, теж не завжди можуть назвати себе щасливими, оскільки постійно побоюються втратити таку можливість, або потрапили у пастку психології споживача. Усе це додає трагізму людському існуванню. Песимістичний світогляд визначає відповідну поведінку людини. Як пише філософ, люди часто прагнуть «пристосуватися до дійсності, поступати, як поступають усі, займатися тільки власними егоїстичними інтересами і жити день за днем у пошуках максимального задоволення» [8, с. 44]. Ці міркування Н. Аббаньяно співзвучні думкам іншого відомого мислителя — Е. Фромма. Якщо колишній песимізм, пов'язаний із релігією і філософією, закликав людей до самообмеження, то сучасний песимізм закликає до постійного пошуку різного роду благ, перш за все, матеріальних. Як вважає італійський

філософ, це — безвихідь, або закриті двері у майбутнє. На жаль, в ієрархії людських цінностей мало що змінилося з часів, коли мислитель писав свої роботи. Тільки на екологічних форумах можна почути про необхідність розумного самообмеження.

Н. Аббаньяно не заперечував важливого значення для досягнення людиною щасливого стану таких чинників як життєвий досвід, здоровий глузд, відповідальне відношення до своїх обов'язків, що робить людей мудрішими. Проте, як він справедливо зауважував, цього явно є недостатньо; крім того, нетерпимість до нового, відмова від самовдосконалення, від переосмислення цінностей, некритичне до себе ставлення, які так часто є притаманними людям, не сприяють людському щастю, досягненню стабільного і кращого життєвого положення. Необхідною є підтримка з боку філософії, яка допоможе краще усвідомити себе і свої перспективи, засоби досягнення своїх цілей, допоможе подолати страх, невпевненість, розчарування, песимізм, стати вільними. Свобода є одним з основних понять філософії Аббаньяно. Як вважає італійський мислитель, справжня свобода проявляється в умінні вибирати. Свобода — це те, що надає людині її власну цінність і гідність [8, с. 60-61]. Негативні прояви людського життя можуть бути викликані відчуттям обмеженості свободи. Ці прояви посилюються, якщо людина не вміє здійснити правильний вибір серед своїх можливостей, не може правильно визначити свої цілі. Як образно зауважує Аббаньяно, іноді достатньо одних зачинених дверей, щоб, як баран, битися об них і забути про двері, які залишаються відкритими. Саме прагнення стати вільною спрямовує людину на важкий і незвіданий шлях творчості, самовдосконалення, пошуку і реалізації себе. Однак свободу можна розуміти по-різному, аж до її заперечення. Наприклад, свобода, під якою розуміють свавілля, насправді обертається для людини повною несвободою. Така «свобода» приводить до відмови від солідарності, співпраці, веде до взаємних утисків, безладів і насильства, до безперервних воєн. Н. Аббаньяно справедливо стверджує, що свобода, яка заперечує свободу інших, є приреченою на самознищення. Прикладами неявних форм такої «свободи» є нетерпимість до порядку і дисципліни, до виконання необхідних завдань і обов'язків, відмова від дружби, любові та шлюбу, бо вони уявляються пастками. Можна додати, що це відбувається тоді, коли поняття «свобода» існує у свідомості людини як не пов'язане з поняттям «відповідальність». Останнє поняття сприймається як кайдани для свободи. Н. Аббаньяно слушно вказує, що в таких випадках дозвілля, розваги і гра здаються єдиним виразом справжньої свободи, але насправді це шляхи, які ведуть до покірного рабства — рабства все більш зростаючої незадоволеності, нудьги і порожнечі життя [8, с. 63]. Справжній інтерес людини полягає в тому, щоб уникати надмірного обмеження вибору, яке давало б перевагу якомусь домінуючому чиннику без можливості переглядати або виправляти сам вибір [8, с. 64]. Найвідповідальніші випадки вибору (сенсу життя, наприклад) є проявом свободи, коли індивід, який їх здійснив, є схильним повторювати їх, у такий спосіб підтверджуючи правдивість свого вибору.

Аббаньяно багато пише про свободу думки, совісті, друку, самореалізації, розвитку суспільства.

Осмислюючи такі питання, філософія може посприяти встановленню миру та розумінню між людьми, — зауважує він [6, с. 26]. Категорія «свободи» у філософа є логічно пов'язаною із категорією можливості. Людина постійно обирає серед альтернатив, або знаходиться перед «може бути», яке відкриває їй альтернативу вибору [6, с. 347]. На цьому «може бути» ґрунтується все людське існування. Воно — це сукупність можливостей, у яких можна виділити і позитивний, і негативний аспекти. На думку мислителя, екзистенціалізм, в основному, є зверненням до негативної сторони можливостей, що додає буттю людини трагізму. Таку небезпеку усвідомлював, наприклад, Ж.-П. Сартр. Абсолютизація негативного аспекту можливостей пригнічує в людині активне начало, особливо, якщо зробити наголос на незворотній обмеженості людського існування (прикладом є атеїстичний варіант екзистенціалізму). Здається, що обирати і не з чого, і не зрозуміло, навіщо. Взагалі, реалізація можливості є завжди проблематичною. Будь-яка філософія, яка ґрунтується на категорії можливості, є філософією скінченного, підкреслює Н. Аббаньяно. Це обумовлено конкретним, індивідуальним характером будь-якої можливості. Індивід, обираючи можливість, роблячи її своєю, у ній знаходить, визначає, проявляє себе. Філософ неодноразово підкреслював, що людина завжди несе відповідальність за свій вибір. Категорія можливого є пов'язаною із категорією розуміння. Розуміти — означає звітувати собі в тому, що робить щось можливим.

Висновки з дослідження і перспективи подальших пошуків. Творчість Н. Аббаньяно є вдалою спробою розкрити велике практичне значення філософії для життя конкретної унікальної людини, не ототожнюючи при цьому філософію із здоровим глуздом та життєвим досвідом. Людське життя є проблематичним, тому теми філософствування мають відображати цю проблематичність. Мислитель справедливо наголосує на тому, що філософія допомагає людині відмовитися від безапеляційних тверджень (і сама не повинна включати такі твердження), від страхів мати власну точку зору, звільнитися від бажання нав'язувати власну думку іншим і від підкорення чужим для себе цінностям. Важливими є міркування Аббаньяно про те, що філософія сприяє пошукам власної ідентичності, усвідомленню амбівалентності людської діяльності, суперечливості людської природи, розумінню сутності головних для людини понять «свобода», «можливість», «вибір», «відповідальність», визначенню власної ієрархії цінностей. Можна цілком погодитись із думкою мислителя, що самореалізація індивіда є можливою лише за умови виходу за межі власної відособленості, в тому числі за допомогою філософії. Творчість Аббаньяно сприяє розвитку критичного мислення, спрямовує на самовдосконалення, на усвідомлення власної відповідальності за себе та розвиток суспільства. Все це робить роздуми Н. Аббаньяно актуальними і у XXI столітті, наприклад, у зв'язку із складним завданням побудови громадянського суспільства в Україні. У якості перспективи подальшого дослідження можна було б запропонувати здійснити порівняльний аналіз поглядів Н. Аббаньяно і Л. Шестова на проблему людського існування та ролі філософії у житті людини і суспільства. На нашу думку, це було б важливим з огляду на сучасні дискусії щодо

цієї ролі. Обидва мислителі намагалися залучити до філософствування якомога більше людей, і їхня творчість є каталізатором цікавих і плідних філософських дискусій, плідних, насамперед, для прогресивного суспільного розвитку та саморозвитку людини.

Література

1. Зорин А. Л. Экзистенциализм и позитивный экзистенциализм Н. Аббаньяно / А. Л. Зорин // Структура экзистенции. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм : пер. с ит. / Н. Аббаньяно. — Санкт-Петербург, 1998. — С. 5-18.
2. Зорин А. Л. Человеческая свобода и социальные утопии / А. Л. Зорин // Мудрость философии и проблемы нашей жизни : пер. с ит. / Н. Аббаньяно. — Санкт-Петербург, 1998. — С. 5-30.
3. Беслюбняк О. О. Екзистенція як тип існування (Ж.-П. Сартр та Н. Аббаньяно) / О. О. Беслюбняк // Нова парадигма. — Київ, 2007. — Вип. 62. — С. 3-12.
4. Шевченко С. Л. Фундаментальна проблематичність як феномен «коезистенційної» природи екзистенції у філософії Н. Аббаньяно [Електронний ресурс] / С. Л. Шевченко. — Режим доступу: https://www.rilosof.com.ua/Jornel/M_72/Shchevchenko.pdf. — Дата останнього доступу: 06.08.2018.
5. Яцик І. С. Трансформаційність ситуативності у творчій спадщині філософів екзистенційного мислення (Н. Аббаньяно, Г. Марсель, К. Ясперс) / І. С. Яцик // Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія. — 2011. — Вип. 2. — С. 28-34.
6. Аббаньяно Н. Структура екзистенції. Введение в экзистенциализм. Позитивный экзистенциализм : пер. с ит. / Н. Аббаньяно. — Санкт-Петербург : Алтейя, 1998. — 506 с.
7. Франкл В. Человек в поисках смысла : сборник : пер. с англ. и нем. / В. Франкл. — Москва : Прогресс, 1990. — 368 с.
8. Аббаньяно Н. Мудрость жизни : пер. с ит. / Н. Аббаньяно. — Санкт-Петербург : Алтейя, 1996. — 320 с.

Анотація

Коротич Г. В. Розуміння Н. Аббаньяно сутності філософії та її головних завдань. — Стаття.

У статті досліджено особливості розуміння Н. Аббаньяно характеру філософствування, сутності філософії та її основних завдань. Показано, що творчість італійського філософа є вдалою спробою розкрити велике практичне значення філософії для життя людини, природа якої є невизначеною та суперечливою. Звернуто увагу на справедливе твердження мислителя, що філософствування являє собою внутрішнє структурне формування людського існування, яке є проблематичним. За допомогою філософії конкретна людина відкриває сутність свого існування та існування інших. Аббаньяно робить наголос на тому, що самореалізація індивіда є можливою лише за умови виходу за власні межі, у тому числі за допомогою філософії. Розкрито розуміння мислителем взаємозв'язку понять «свобода», «можливість», «вибір». Філософія повинна бути виявом духу свободи, гарантією і результатом індивідуальної свободи, існування різних позицій і сенсів. Важливими є міркування Аббаньяно про те, що філософія допомагає бути оптимістами у пошуках власної ідентичності, усвідомити амбівалентність людської діяльності, визначитися із власною ієрархією цінностей.

Ключові слова: філософія, філософствування, людина, свобода, проблема, вибір.

Аннотация

Коротич Г. В. Понимание Н. Аббаньяно сущности философии и её главных задач. — Статья.

В статье исследованы особенности понимания Н. Аббаньяно характера философствования, сущности философии и её основных задач. Показано, что творчество итальянского философа является удачной попыткой раскрыть большое практическое значение философии для жизни человека, природа которого является неопределённой и противоречивой. Обращено внимание на справедливое утверждение мыслителя, что философствование представляет собой внутреннее структурное формирование человеческого существования, которое является проблематичным. При помощи философии конкретный человек открывает сущность своего существования и существования других. Аббаньяно делает акцент на том, что самореализация индивида является возможной только при условии выхода за собственные границы, в том числе при помощи философии. Раскрыто понимание мыслителем взаимосвязи понятий «свобода», «возможность», «выбор». Философия должна быть проявлением духа свободы, гарантией и результатом индивидуальной свободы, существования различных позиций и смыслов. Важными являются размышления Аббаньяно о том, что философия помогает быть оптимистами в поисках собственной идентичности, осознать амбивалентность человеческой деятельности, определиться с собственной иерархией ценностей.

Ключевые слова: философия, философствование, человек, свобода, проблема, выбор.

Summary

Korotich H. V. Understanding N. Abbagnano essence of philosophy and its main tasks. — Article.

In the article the features of N. Abbagnano's understanding of the feature of philosophizing, the essence of philosophy and its main tasks are investigated. It is shown that the work of the Italian philosopher is a successful attempt to reveal the great practical significance of philosophy for human life whose nature is indeterminate and contradictory. Attention is drawn to the fair assertion of the thinker that philosophizing is an internal structural formation of human existence that is problematic. With the help of philosophy, a concrete man opens the essence of his existence and the existence of others. Abbagnano emphasizes the fact that the self-realization of an individual is possible only on condition that he goes beyond his own limits, including with the help of philosophy. The understanding of the thinker of the correlation between the concepts of "freedom", "opportunity" and "choice" is revealed. Philosophy should be the expression of the spirit of freedom, the guarantee and the result of individual freedom, the existence of different positions and meanings. It is important Abbagnano's consider that philosophy helps to be optimists in the search for own identity, to realize the ambivalence of human activity, to determine own hierarchy of values.

Keywords: philosophy, philosophizing, man, freedom, problem, choice.